

autentiske indskriftmateriale og arkæologiske data. Harmut Schmökels fremstilling bæres netop af denne nyorientering, og det er allerede af denne grund indlysende, at det i en første syntese som den foreliggende er ret afgørende, hvorledes materialet fremlægges og hvorledes fremstillingen disponeres. I denne henseende vil der sikkert kunne rettes indvendinger mod bogen. Det skyldes for det første, at behandlingen — formodentlig på grund af de krav, dens håndbogskarakter stiller — er blevet temmelig skematiseret. Hvert afsnit deles i et »historischer Ablauf« og et »Kulturgeschichtliches«, hvorved bogen unægtelig mister noget af sin organiske sammenhæng¹. For det andet forekommer det mig, at styrken af de moderne kildestudier enkelte steder i nogen grad svækkes ved, at de nationale og politiske begreber, forfatteren opererer med, ikke er fuldt afklaret. Det gælder f. eks. s. 94f., hvor Schmökel redegør for det såkaldte Ur III-riges opløsning, der baner vejen for en frigørelse, der trods visse betænkeligheder tolkes som en akkadisk reaktion mod det vestsemitiske fremmedherredømme.

Det er muligt, at de uklarheder, der opstår af disse grunde hænger sammen med bogens skematiske anlæg, men i hvert fald bevirker de, at bogen trods den soberhed og soliditet, der normalt udmærker den, næppe helt opfylder de betingelser, en første syntese stiller.

E. Ladewig Petersen.

Professor Georg Eckert, Kant-Hochschule i Braunschweig, har i efterkrigsårene været en fremtrædende og ivrig talsmand for internationalt samarbejde med hensyn til historieundervisning. Et udtryk for den energi, hvormed Dr. Eckert og kredsen om ham arbejder, er *Internationales Jahrbuch für Geschichtunterricht*, der er udkommet siden 1951 (udgivet af Arbeitsgemeinschaft Deutscher Lehrerverbände; redigeret af Eckert og for de senere årganges vedkommende tillige af docent Otto-Ernst Schüddekopf).

Det meste af pladsen i det store tidsskrift — en årgang er på 300—400 sider — optages af diskussioner om historielærebøger og det internationale arbejde for revision af historielærebøger. Det gælder vel for alle lande, at man i høj grad er interesseret i, hvorledes ens historie præsenteres i andre landes lærebøger, og

¹ Denne sammenhæng fremtræder bedre i H. & H. A. Frankfort, Th. Jacobsen and Ch. Wilson: *Before Philosophy: The intellectual Adventure of Ancient Man*. (Chicago 1946), der giver en fin analyse af den gamle orientals forestillingsverden og samfundsbegreber.

at man gerne griber chancen for at influere på det ved forhandlinger fagfolk imellem. Hovedmålet turde være, at man, uden at ignorere eller bagatellisere konfliktstoffet i historien, opnåede en forholdsvis fair fremstilling, hvor begge parter opfattelse kom til orde. Der blev gjort et betydeligt arbejde i mellemkrigstiden i så henseende; efter anden verdenskrig har bl. a. UNESCO og Europarådet ladet afholde en række internationale konferencer om historieundervisning og historielærebøger, og — hvad der måske giver størst mulighed for konkrete resultater — der er gennemført et ret stort antal tosidede møder; videnskabsmænd og skolefolk, der på forhånd har gennemarbejdet det andet lands lærebøger, mødes og drøfter konfliktstoffet og søger at nå frem til en fælles udtalelse om, hvilke synspunkter der med rimelighed kan anlægges over for omstridte og omfindtlige spørgsmål. Internationales Jahrbuch für Geschichtsunterricht giver redegørelser for sådanne lærebogsundersøgelser — f. eks. Dr. Rolf-Joachim Sattlers undersøgelse af italienske lærebøger for perioden 1660—1789 (bd. VI)¹ — og for de tosidede forhandlinger og de udtalelser, man er nået frem til. En stor del af det er forhandlinger mellem vest- og mellemeuropæiske lande; et særlig fremtrædende eksempel er den ret omfattende udtalelse efter fransk-tyske samtaler 1951; den tysk-danske udtalelse fremkom 1952 og er genoptrykt i 1958. Men man har også kontaktet oversøiske lande, så at Internationales Jahrbuch har kunnet give fyldige meddelelser om tysk-indiske og tysk-indonesiske samtaler².

Det synes at være et fælles træk for de fleste af de lærebøger, der bruges i Vest- og Mellemeuropa, at den tendentiøse virkning ikke så meget fremkommer ved direkte angreb på andre nationer, som ved »undladelsessynder«, der måske kan bero på en snæver horisont, men i mange tilfælde simpelthen skyldes pladsmangel. Det tør vistnok siges, at de historikere, som har ført disse forhandlinger land og land imellem, i høj grad har været enige om det principielle og vist megen vilje til gensidig forståelse; men når der skal opnås enighed om, hvorledes man kunne ønske et kildent problem behandlet, ender det tit med en udtalelse om, at denne sag burde fremstilles mere indgående i lærebøgerne. Hertil kommer også de velkendte krav om, at lærebøgerne skulle give en mere fyldestgørende behandling af de østeuropiske og

¹ Jf. også »Schriftenreihe des internationalen Schulbuchinstituts«, bd. 4 (1959), hvor dr. Sattler redegør for, hvorledes en række europæiske landes lærebøger fremstiller den franske revolution.

² Samme rækkes bd. 3 behandler fremstillingen af USA's historie i tyske skolebøger.

oversøiske landes historie. Yderligere har man på de internationale møder nogle gange oplevet, at repræsentanter for de små nationer rejser bitre og meget forståelige klager over, at deres historie praktisk talt ignoreres, og at de par oplysninger, der gives i lærebøgerne, i mange tilfælde er vildledende eller direkte forkerte¹. Det er måske ganske heldigt, at man ikke kan gå videre end til at anbefale og henstille; skulle forfatterne følge alle de i og for sig berettigede henstillinger, man kan komme ud for, ville lærebøgerne få et omfang, der gjorde dem komplet uanvendelige. Ikke desto mindre vil enhver, der arbejder med historieundervisning, have betydelig interesse i at se, hvorledes meningerne brydes og hvilke udtalelser man har kunnet udforme om de omstridte spørgsmål.

Kjeld Winding.

¹ Dette problem synes at være ret håbløst. Lærebogsforfatterne overkommer i de fleste tilfælde ikke at sætte sig ind i smålandenes historie, og man kan til tider få indtryk af temmelig stor ligegyldighed. For en halv snes år siden tog anm. et par stikprøver af, hvordan dansk historie behandles i udenlandske lærebøger; i en del bøger fandtes den oplysning, at Danmark havde fået Sønderjylland, Holsten og Lauenburg i 1814 som erstatning for Norge. Man gad vidst, hvordan den ide er opstået; men sikkert er, at hvis en sådan oplysning først findes trykt i en eller anden fremstilling, så gentages den i andre og synes praktisk talt uudryddelig.